

Ражонинг тўғрилиги аломати тоатнинг гўзаллигидадир | Тазкия дарслари (246-дарс)

19:00 / 09.09.2023 963

Араб тилида «ражо» сўзи умидсизликнинг тескариси, «умидворлик» маъносини англатади. Фақат ражода умидга хавф ҳам аралашган бўлади.

Уламолар ражони қуидагича таърифлаганлар:

Роғиб: «Суур бағишловчи нарсанинг ҳосил бўлишини тақозо қилувчи ишонч ражодир», деган.

Муновий: «Ражо бир сабабни тақдим қилгандан кейин ундан келадиган манфаатни кутишдир», деган.

Абдулкарим Қушайрий: «Ражо қалбнинг келажак маҳбубга боғланишидир», деган.

Бир қавлда: «Ражо Аллоҳ таолонинг фазли-карамидан умидвор бўлишдир», дейилган.

Арабларда бир нарсани орзу қилиб, ортидан дангаса бўлиш ва жиддий ҳаракат қиласликка «таманий» дейилади. Ражо эса бунинг тескарисидир. Унда бир нарсадан умидвор бўлгани учун унга эришиш йўлида жидду жаҳд қилинади.

Ражо ҳақида келган оятлардан намуналар:

Аллоҳ таоло «Бақара» сурасида...

Аллоҳ таоло Анкабут сурасида шундай деб марҳамат қилади:

الْعَلِيمُ السَّمِيعُ وَهُوَ لَأَنِّي أَجَلٌ فَإِنَّ اللَّهَ لِقَاءَ يَرْجُوا كَانَ مَنْ

«Ким Аллоҳга рўбарў бўлишдан умидвор бўлса, албатта, Аллоҳнинг «муддат»и келувчиидир. У ўта эши тувчиидир, ўта билувчиидир» (5-оят).

Фотир сурасидаги қуийидаги ояти карима ҳам Аллоҳ таолонинг беқиёс марҳаматидандир. Зоро, Аллоҳ таоло бандаларининг холисона қилаётган ибодатларини, амалларини «ҳаргиз касодга учрамайдиган тижорат» деб баҳоламоқда:

وَأَنْفَقُوا الصَّلَاةَ وَأَقَامُوا اللَّهِ كِتَبَ يَتَلَوَنَ الَّذِينَ إِنَّ

لَنْ يَجْرِئَ يَرْجُونَ وَعَلَانِيَةً سِرَّا رَزَقْنَاهُمْ مِمَّا

«Албатта, Аллоҳнинг Китобини тиловат қиласиганлар, намозни тўкис адо этиб, Биз уларга ризқ қилиб берган нарсалардан махфий ва ошкора нафақа қиласиганлар ҳаргиз касодга учрамайдиган тижоратдан умидвор бўлурлар» (29-оят).

Зумар сурасидаги қуийидаги ояти каримада Аллоҳ таоло ражога – умидворликка ҳақдор бандаларини шундай таърифлайди:

اَلَا خَرَّةِ يَحْذِرُ وَقَاءِمَا سَاجِدًا لِلَّهِ اَنَّا قَنِيتُ هُوَ اَمَّنْ

إِنَّمَا يَعْلَمُونَ لَا وَالَّذِينَ يَعْلَمُونَ الَّذِينَ يَسْتَوِي هَلْ قُلْ رَبِّهِ رَحْمَةٌ وَرِجْوًا

اَلَا لَبَّبٌ اُولُوا اِيَّٰذَكُرُ ۖ

«Ёки у кечалари ибодат қилиб, сажда этган, бедор ҳолида охиратдан қўрқиб, Роббининг раҳматидан умидвор бўлган одамга тенгми?! Сен: «Биладиганлар билан билмайдиганлар тенг бўлармиди?!» – деб айт. Албатта, ақл эгаларигина эсларлар» (9-оят).

Ражо ҳақида келган ҳадислардан намуналар:

هُللا يَضْرَرْيَرُه يَبْأَنَع
هُللا لُوسَرَلَاق :لَاقُونَع
مَلَسَوْهِيَلَعْهُللا يَلَص
هَادِعْلَا هَالَصَدْنَعْلَالِب
يَجْرَاب يَنْثَدَح ،لَالِب ٰي«
يَفَكَدْنَعْهَتْلَمَعْلَمَع
يَنْإِف هَعَفْنَمْمَالِسِإِلَا
فَشَخَهَلِيَلَالِتْعَمَس
يَفَيَدِي نَيَبَكْيَلَعَن
هُتْلَمَعْا مُلَالِبَلَاق ،«هَنْجَلَا
يَجْرَأِمَالِسِإِلَا يَفَهَلَمَع
اَل يَنْأَنَم هَعَفْنَم يَدْنَع
هَعَاس يَفَاَمَات هَرُوهُطُرَهَطَتَأ

ٌمْلِيَّلْ ٌرَاهَنْ ٌلَوْلِيَّلْ ٌ
ٌلَلْ ١بَتَكْ ٢مَرُوهْ طَلَلْ ٤لَذَبْ
٥مَلْسُمْ ٥أَوْرَ ٦يَلْصَانْ ٦أَيْلْ
٧تْعَمَسْ «٨هُظَفَلْ وُيَرَاحْبَلْ ٩أَوْ
٩يَفْ ٩يَدِيَّ ٩نِيَبْ ٩كِلْعَنْ ٩فَدْ
٩جَلْ ٩نَجْ».٩

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

**«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам Бомдод намозидан сўнг
Билолга:**

«Эй Билол, менга ўзингнинг Исломда қилган манфаатли
ишларингдан энг умидлисини айтиб бер. Бу кеча жаннатда,
олдимда сенинг кавушингнинг шитир-шитирини эшитдим»,
дедилар.

Шунда Билол:

«Исломда қилган манфаатли ишларимдан энг умидлиси кечасими,
кундузими, қай соатда таҳорат қилсан, албатта, ўша таҳоратим
билин Аллоҳ менга фарз қилган намозни ўқиганимдан бошқа нарса
эмас», деди».

Муслим ва Бухорий ривоят қилишган.

Бухорийнинг лафзида:

«жаннатда, олдимда сенинг кавушингнинг дупурини эшитдим»,
дейилган.

هُللا يَضْرَبْ رَبْ يَبْأَنْع
هُللا لُوسْ رَحْبَصْ أَلَاقْ هُنْع
أَيْ » أَلَاقَفْ أَلَالِبْ أَعَدَفْ
يَلِإِ يَنَتْ قَبَسَ مَبْ لَالِب
طَقْ هُنَجْ لَا تْ لَخَدَمْ هُنَجْ لَا
كَتْ شَخْ شَخْ تْ عَمَسْ إِلِإِ
هُنَجْ لَا حَرَابْ لَا تْ لَخَدَ ، يَمَامْ أَ
يَمَامْ أَكَتْ شَخْ شَخْ تْ عَمَسَفْ
عَبْ رُمْ رُصَقْ يَلَعْ تْ يَتَأْفَ
تْ لُقَفْ بَهَذْ نَمْ فَرْشُمْ
اُولاقْ هُرْصَقْ لَا آدَهْ نَمْل
آنَأْ تْ لُقَفْ بَرَعْ لَا نَمْ لُجَرْل
هُرْصَقْ لَا آدَهْ نَمْل ، يَبَرَعْ

『شِيْرُقْ نَمِلْجَرَلْ: اُولَاقْ
اَذَهْ نَمِلْ، يِشَرُقْ اَنَا؟ تْلُقَفْ
مَمْ نَمِلْجَرَلْ: اُولَاقْ؟ رِصَقْلَا
نَمِلْ دَمَحُمْ اَنَا؟ تْلُقَفْ دَمَحُمْ
نْبَرَمْعَلْ: اُولَاقْ؟ رِصَقْلَا اَذَهْ
اَيْ لَالْبَلَاقَفْ، «بَاطْخَلَا
اَلِطْقُتْنَدَامْ، هَلَلَا لُوسَرْ
اَمَوْ، نْيَتَعْكَرْتْيَلَصْ
اَلِطْقُثَدَحْ يَنَبَا صَأْ
هَلَلْ نَأْتِيْأَرَوْ، اَهْدَنْعُتْاضَوْتْ
لُوسَرَلَا قَافْ، نْيَتَعْكَرْيَلَعْ
يِذْمُرْتَلْ اُهَارَ، «اَمِبْ»: هَلَلَا

Абу Бурайда розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам тонг чоғида Билолни чақирдилар ва унга:

«Эй Билол, нима ила мендан олдин жаннатга кирдинг? Қачон жаннатга кирсам, албатта олдимда сенинг шитир-шитирингни эшитаман. Бу кеча ҳам жаннатга кирдим ва олдимда сенинг шитир-шитирингни эшитдим. Сўнг бир олтиндан бўлган тўртбурчак ва баланд қасрга келдим:

«Бу қаср кимники?» дедим.

«Бир араб одамники», дедилар.

«Мен арабман. Бу қаср кимники?» дедим.

«Қурайшлик бир одамники», дедилар.

«Мен қурайшликтан. Бу қаср кимники?» дедим.

«Муҳаммаднинг умматидан бир одамники», дедилар.

«Мен Муҳаммадман. Бу қаср кимники?» дедим.

«Умар ибн Хаттобники», дедилар.

Шунда Билол:

«Эй Аллоҳнинг Расули! Қачон аzon айтсан, албатта, икки ракъат намоз ўқидим. Қачон таҳоратим кетса, албатта ўша вақтнинг ўзида таҳорат қилдим ва менинг зиммамда Аллоҳ учун икки ракъат намоз бор деб билдим», деди.

Расууллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Ўша икки нарса билан экан», дедилар».

Термизий ривоят қилган.

لِلْهِ يَصْرِفُ رِزْقَهُ يَبْأَنْعَ
لِلْهِ يَكْلِصُ يَبْنَلِهِ نَبْعَ
لِلْهِ نَإِلْهَ مَلَسَوْهِ يَلْبَعَ

۝مَحَرَأْهُنَمَلْزِنَأَ، ۝مَحَرَةَئِام
 سْنِلَاوْنَجْلَانْيَبَةَدِحَاو
 أَهِبَفَمَأَوْهُلَاوْمَئِاهَبْلَاو
 أَهِبَوَهَنْوُفَطَاعَتَي
 فَطْعَتَأَهِبَوَهَنْوُمَحَارَتَي
 هُلَلَأَرَخَأَوَهَدَلَوَهَلَعُشَحَوْلَا
 مَحَرَيَةَمَحَرَنَيْعَسَتَوَعَسَت
 مَهِبَقْلَأَمْوَيُهَدَابَعَأَهِب
 يَذْمَرْتَلَاوَنْأَخَيْشَلَاوَرَ

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Аллоҳнинг юзта раҳмати бордир. Улардан биттасини жин, инс, ҳайвонот ва ҳашаротлар орасига нозил қилгандир. Бас, ўша ила улар бир-бирлариға меҳр ва раҳм кўрсатадилар. Ўша ила ваҳший ўз боласига меҳр кўрсатади. Аллоҳ тўқсон тўққизта раҳматни кейинга қўйган. Улар ила қиёмат куни бандалариға раҳмат кўрсатади», дедилар».

Икки шайх ва Термизий ривоят қилишган.

هُللا يَضْرِبَ جَنْبُ دَاعُمٌ نَعْ
يَبْنُ لَا فَدْرُتْ نُكَ» بَلَاقُونَعْ
مَلَسَوْهَيَلَعْ هُللا يَلَصَ
رْيَفُعُهَلُلَا قُيِّرَامَح يَلَعْ
أَم يَرْدَتْ لَهُ دَاعُمَأِيَ» بَلَاقَفَ
قَحَأَمَوْدَابِعَلَا يَلَعْ هُللا قَحَ
بْتُلُقَ «؟هُللا يَلَعْ دَابِعَلَا
بَلَاقُهَمْلْعَأُهُلُو سَرَوْهُللا
دَابِعَلَا يَلَعْ هُللا قَحَنِافَ»
أُوكِرْشُي أَلَوَهُللا اُودْبَعَيْنَأَ
يَلَعْ دَابِعَلَا قَحَوْهَيِشَهَبَ
أَلَنَمَبْذَعَيْهَلَأَلَجَوْزَعَهُللا
أَيْ بْتُلُقَ . «؟هَيِشَهَبُكِرْشُي

رُشَبُأْلَفَأْهَلَلَوْسَر
مُرْشَبُتَأْلَقَ؟ سَانَلَا
نَأْخِيَشَلَأْهَوَر . «أُلَكْتَيَف
يَذْمَرْتَلَأْ.

Муъоз ибн Жабал розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Уфайр номли эшакда Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг орқалариға мингашиб борар әдим. Ул зот соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Эй Муъоз, Аллоҳнинг бандаларидаги ҳаққи нима-ю, банданинг Аллоҳдаги ҳаққи нима эканини биласанми?» дедилар.

«Аллоҳ ва Унинг Расули билувчилар», дедим.

«Албатта, Аллоҳнинг бандаларидаги ҳаққи уларнинг Аллоҳга ибодат қилишлари, Унга бирор нарсани ширк келтирмасликларидир. Бандаларнинг Аллоҳ азза ва жалладаги ҳаққи эса ким Унга бирор нарсани ширк келтирмаса, ўшани азобламаслигидир», дедилар.

«Эй Аллоҳнинг Расули, одамларга башорат берайми?» дедим.

«Уларга башорат берма, яна суюниб қолмасинлар», дедилар».

Икки шайх ва Термизий ривоят қилишган.

يَبْنَلِنَعَ، رِيْرُه يَبْنَعَ
مَلَسَوْهِلَعُهُلَصَ

لَجَوْرُعُهُلَلَا ئَصَقْمَل» لَاق
وَهِفِبَاتِك يَفَبَتَكْقُلْخَلَا^ش
نِإِشْرَغُلَا قُوْفُهُدْنَع^ش
يَبَضَغْتَقَبَس يَتَمْحَر.
يَذْمَرْتَلَا وَنَأْخِي شَلَا^ش وَر.

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Аллоҳ азза ва жалла халойиқнинг тақдирини қазо қилган чоғда Ўз ҳузуридаги, Арш устидаги китобга «Албатта, раҳматим ғазабимдан илгаридир», деб ёэди», дедилар».

Икки шайх ва Термизий ривоят қилишган.

Ражо ҳақидаги асарлардан намуналар:

Абу Нуъайм ўзининг «Хулятул авлиё»сида Мұхаммад ибн Абдулмалик ибн Ҳошимдан ривоят қиласы:

«Зуннун Мисрий ўз дуосида қуйидагиларни айтганини эшилдим:

«Аллоҳим! Рағбатим Сенигина қасд қилур. Ҳожатимни Сендангина сўрарман. Талабим нажотини Сендангина ражо қилурман. Сўровларим калитлари фақат Сенинг қўлингдадир. Яхшиликни Сендан бошқадан сўрамасман ва Сендан ўзгадан ражо қилмасман. Фазлингни билганимдан кейин раҳматингдан ноумид бўлмасман».

Имом Шофеъий ўлимлари олдидағи беморликларида:

«Қалбим моғор босиб, мазҳабим тор бўлганда,

Ражони Сенинг афвингга нарвон қилурман», деган.

Суфён Саврий: «Ким бир гуноҳ қилса ва уни Аллоҳ таоло тақдир қилганини билиб, У Зотнинг мағфиратини ражо қилса, Аллоҳ унинг гуноҳини мағфират қилур», деган.

Шоҳ Кирмоний: «Ражонинг тўғрилиги аломати тоатнинг гўзаллигидадир», деган.

«Руҳий тарбия» китобининг 2-жузи асосида тайёрланди

Ушбу китоб Ўзбекистон Республикаси Дин ишлари бўйича қўмитанинг 2021 йил 14 апрелдаги 03-07/2439-рақамли хulosаси асосида чоп этилган.